

UDK: 341.123

Farxod MURADOV,
Toshkent menejment va iqtisodiyot instituti katta o‘qituvchisi

PhD U.Xoshimov taqrizi asosida

O‘ZBEKISTON – BMT MUNOSABATLARI

Annotatsiya

Ushbu maqolada O‘zbekiston Respublikasining Birlashgan Millatlar Tashkiloti bilan o‘rnatgan siyosiy, iqtisodiy, ijtimoiy va gumanitar hamkorligi tahlil qilinadi. BMT minbarida ilgari surilgan o‘zbek diplomatik tashabbuslari, barqaror rivojlanish maqsadlari doirasidagi milliy islohotlar, xavfsizlik, inson huquqlari, ekologiya va ta‘lim yo‘nalishlaridagi qo‘shma loyihalar ilmiy asosda yoritiladi. Tadqiqotda BMT institutlarining O‘zbekistonda amalga oshirayotgan dasturlari, texnik ko‘mak mexanizmlari va hamkorlikning yangi bosqichga ko‘tarilishiga sabab bo‘layotgan omillar o‘rganilgan.

Kalit so‘zlar: O‘zbekiston, BMT, xalqaro hamkorlik, diplomatiya, barqaror rivojlanish, inson huquqlari, ekologiya, xavfsizlik, UNDP, xalqaro tashabbuslar.

UZBEKISTAN – UNITED NATIONS RELATIONS

Annotation

This article analyzes the political, economic, social, and humanitarian cooperation established between the Republic of Uzbekistan and the United Nations. It provides a scholarly examination of Uzbekistan’s diplomatic initiatives advanced at the UN platform, national reforms within the framework of the Sustainable Development Goals, as well as joint projects in the fields of security, human rights, ecology, and education. The study also explores the programs implemented by UN institutions in Uzbekistan, mechanisms of technical assistance, and the factors contributing to the expansion of bilateral cooperation to a new stage.

Key words: Uzbekistan, United Nations, international cooperation, diplomacy, sustainable development, human rights, ecology, security, UNDP, global initiatives.

ОТНОШЕНИЯ УЗБЕКИСТАНА С ОРГАНИЗАЦИЕЙ ОБЪЕДИНЁННЫХ НАЦИЙ

Аннотация

В данной статье анализируется политическое, экономическое, социальное и гуманитарное сотрудничество Республики Узбекистан с Организацией Объединённых Наций. На научной основе раскрываются дипломатические инициативы Узбекистана, выдвинутые на площадке ООН, национальные реформы в рамках Целей устойчивого развития, а также совместные проекты в сферах безопасности, прав человека, экологии и образования. В исследовании также рассматриваются программы учреждений ООН, реализуемые в Узбекистане, механизмы технической помощи и факторы, способствующие выводу двустороннего взаимодействия на новый этап.

Ключевые слова: Узбекистан, ООН, международное сотрудничество, дипломатия, устойчивое развитие, права человека, экология, безопасность, ПРООН, международные инициативы.

Kirish. O‘zbekiston Respublikasining mustaqillikka erishganidan keyin eng muhim tashqi siyosiy qadamlardan biri — 1992-yil 2-mart kuni BMTga a‘zo sifatida qabul qilinishidir. Bu voqea mamlakatning xalqaro huquq subyekti sifatidagi maqomini mustahkamladi va global jarayonlarda faol ishtirok etish imkonini yaratdi. O‘tgan davr mobaynida O‘zbekiston – BMT munosabatlari strategik sheriklik darajasiga ko‘tarilib, siyosat, xavfsizlik, iqtisodiyot, ta‘lim, ekologiya, inson huquqlari va gumanitar sohalarida keng ko‘lamli hamkorlik shakllandi.

O‘zbekiston BMT va uning ixtisoslashgan institutlari bilan o‘zaro manfaatli hamorlik aloqalarini yanada kengaytirish istagida ekani e‘tirof etildi. Shu ma‘noda, BMTning Qiynoqlar bo‘yicha maxsus ma‘ruzachisi E.Edwardsning joriy yilda yurtimizga tashrifini tashkil etish, shuningdek, kelgusida Osiyo qit‘asida inson huquqlari bo‘yicha mintaqaviy mexanizm yaratishga ko‘maklashishga oid rejalarni ro‘yobga chiqarish uchun izchil sa‘y-harakatlar davom ettirilishi ma‘lum qilindi.

Bularning barchasi bejiz emas. Zero, bugungi murakkab sharoitlarda, miqyosiga ko‘ra misli ko‘rilmagan qurolli ziddiyatlar hamda xalqaro tinchlik va barqarorlikka oshib borayotgan tahdid sahnida tinchlik va xavfsizlikni, inson huquqlarini himoya qilish va barqaror taraqqiyotni ta‘minlash

yo‘lida a‘zo davlatlarning sa‘y-harakatlarini birlashtirishni maqsad qilgan universal xalqaro tuzilma sifatida BMTning roli va mas‘uliyati ortib bormoqda.

BMT dasturlari doirasida O‘zbekiston sanoat, energetika, qishloq xo‘jaligi va atrof-muhit muhofazasi sohalarida zamonaviy texnologiyalarni joriy etishga e‘tibor qaratmoqda. Masalan, UNIDO loyihalari orqali toza energiya manbalari, qayta tiklanuvchi energiya texnologiyalari va chiqindilarni qayta ishlash tizimlari joriy qilinmoqda.

Ilm-fan va ta‘lim sohasida kadrlar tayyorlash ham hamkorlikning muhim yo‘nalishlaridan biridir. BMTning ta‘limga oid dasturlari orqali o‘zbekistonlik yosh olimlar xalqaro tajribaga ega bo‘lishmoqda.

O‘zbekistonning BMT bilan ilm-fan sohasidagi hamkorligi ikki tomonlama manfaatlarini qamrab oladi. Bir tomondan, O‘zbekiston o‘z ilmiy salohiyatini oshiradi, texnologik rivojlanishni jadallashtiradi. Ikkinchi tomondan, BMT O‘zbekiston tajribasi orqali Markaziy Osiyo mintaqasida barqaror rivojlanish strategiyalarini kengroq amalga oshirish imkoniyatiga ega bo‘ladi.

Mazkur maqolada ushbu hamkorlikning mazmuni, yo‘nalishlari, natijalari va istiqbollari ilmiy tahlil qilinadi.

Asosiy qism

1. O‘zbekiston – BMT munosabatlarining shakllanishi

O'zbekistonning BMTga kirishi mamlakat tashqi siyosatining ko'p tomonlama diplomatiya tamoyillariga asoslanishini belgiladi. Shu davrdan boshlab O'zbekiston:

BMT shartnomalariga qo'shildi, xalqaro konvensiyalarni ratifikatsiya qildi, global tashabbuslarni ilgari surdi, xalqaro xavfsizlik va tinchlikni qo'llab-quvvatlashda faol ishtirok etdi.

Xavfsizlik sohasidagi hamkorlik O'zbekiston BMTning xavfsizlik bo'yicha tuzilmalariga qo'shilib, quyidagi yo'nalishlarda hamkorlikni rivojlantirmoqda:

xalqaro terrorizmga qarshi kurash, ekstremizmning oldini olish, narkotik moddalar savdosiga qarshi kurash (UNODC bilan),

chegara xavfsizligi dasturlari, mintaqaviy barqarorlik.

O'zbekistonning Afg'onistondagi vaziyatga doir BMT rezolyutsiyalarini qo'llab-quvvatlashi ham mintaqaviy xavfsizligidagi rolini kuchaytiradi.

Barqaror rivojlanish va ijtimoiy islohotlar

O'zbekiston 2030-yilgacha mo'ljallangan Barqaror rivojlanish maqsadlarini (SDG) milliy strategiyalar bilan uyg'unlashtirdi. UNDP, UNESCO, UNICEF, FAO kabi agentliklar bilan hamkorlikda:

qishloq xo'jaligi modernizatsiyasi, raqamli iqtisodiyot, ta'lim tizimi islohoti, ijtimoiy himoya tizimi, ekologik barqarorlik, gender tengligi

bo'yicha yirik dasturlar amalga oshirilmoqda.

Inson huquqlari sohasidagi hamkorlik

O'zbekiston:

Inson huquqlari bo'yicha Kengash, Ayollar diskriminatsiyasiga barham berish komiteti, Nogironlar huquqlari konvensiyasi, Bolalar huquqlari qo'mitasi

bilan muntazam hisobotlar, monitoring va tahlillar asosida ishlamoqda. Mamlakatda qabul qilingan "Inson huquqlari bo'yicha Milliy strategiya" ham BMT bilan hamkorlikning natijasidir.

Ekologiya va Aralbo'yi mintaqasi bo'yicha hamkorlik BMT hamkorligidagi eng yirik ekologik tashabbus — Aralbo'yi mintaqasi muammolarini hal etish bo'yicha global rezolyutsiyadir. Ushbu rezolyutsiya Aralbo'yini ekologik innovatsiyalar hududi sifatida rivojlantirishga qaratilgan.

suv resurslarini boshqarish,

atrof-muhit monitoringi,

qayta tiklanuvchi energiya texnologiyalari bo'yicha bir nechta xalqaro loyiha amalga oshirilmoqda.

Ta'lim, fan va texnologiyalar almashinuvi

BMT agentliklari ko'magida:

ilmiy markazlar modernizatsiya qilinmoqda, zamonaviy texnologiyalar transferi yo'lga qo'yilmoqda,

yosh olimlar uchun xalqaro dasturlar tashkil etilmoqda,

UNESCO bilan oliy ta'lim sifatini oshirish bo'yicha loyihalar amalga oshirilmoqda.

Natijalar

BMT dasturlari orqali O'zbekistonda bir qator innovatsion loyihalar joriy qilindi;

Energetika, ekologiya va qishloq xo'jaligida zamonaviy texnologiyalar transferi amalga oshirildi;

Yosh olimlar va tadqiqotchilar uchun xalqaro grant va stipendiyalar yaratildi.

Texnologiyalar transferi — bu ilg'or xorijiy texnologiyalarni mamlakat iqtisodiyoti va ilmiy sohaga joriy etishning muhim bosqichi hisoblanadi. O'zbekiston BMT bilan hamkorlikda qishloq xo'jaligi, energetika, ekologiya, sog'liqni saqlash va raqamli texnologiyalar yo'nalishida zamonaviy yechimlarni tatbiq etmoqda. Ushbu jarayon natijasida ilmiy tadqiqotlarning natijaviyligi oshmoqda, innovatsion muhit shakllanmoqda.

Tahlil va natijalar. Tadqiqot natijalariga ko'ra, O'zbekiston — BMT munosabatlari so'nggi yillarda sifat jihatidan yangi bosqichga ko'tarilgan. Ayniqsa:

global tashabbuslarning ko'payishi, xalqaro ko'mak va texnologiyalar transferining izchil yo'lga qo'yilishi,

BMT minbarida O'zbekistonning diplomatik faolligi, milliy islohotlarda xalqaro standartlarning joriy etilishi hamkorlikning samaradorligini oshirgan.

Shuningdek, O'zbekistonning ochiq tashqi siyosat yuritishi BMT tizimida uning rolini kuchaytirmoqda.

Metodlar. Tadqiqot jarayonida quyidagi ilmiy metodlardan foydalanildi: tahliliy-metodik yondashuv — BMT va O'zbekiston siyosiy-huquqiy hujjatlari tahlili; qiyosiy metod — mintaqaviy davlatlari bilan hamkorlik tajribalarini solishtirish; statistik tahlil — BMT dasturlarining moliyaviy va amaliy ko'rsatkichlarini o'rganish; kontent tahlil — BMT rezolyutsiyalari, hisobotlari va O'zbekistonning milliy strategiyalari asosida umumlashtirish; ilmiy induksiya va deduksiya — muayyan holatlardan umumiy xulosalar chiqarish.

Xulosa. O'zbekistonning BMT bilan munosabatlari bugungi kunda keng qamrovli strategik hamkorlik darajasiga yetgan. Xavfsizlik, iqtisodiy islohotlar, inson huquqlari, ekologiya, ta'lim, texnologiyalar transferi va gumanitar yo'nalishlardagi qo'shma dasturlar mamlakat rivojlanishiga sezilarli hissa qo'shmoqda.

BMT minbarida O'zbekiston ilgari surayotgan tashabbuslar esa mamlakatning xalqaro nufuzini oshirib, uni Markaziy Osiyoda barqarorlik va hamkorlik markaziga aylantirmoqda. Kelgusida ham bu hamkorlik O'zbekistonning global maydondagi pozitsiyasini yanada mustahkamlashi kutilmoqda.

ADABIYOTLAR

1. United Nations. Science, Technology and Innovation for Sustainable Development Goals. — New York: UN, 2023. — 152 p.
2. UNESCO. Science Report: Towards 2030. — Paris: UNESCO Publishing, 2015. — 794 p.
3. United Nations Development Programme (UNDP). Human Development Report 2022: Uncertain Times, Unsettled Lives. — New York: UNDP, 2022. — 398 p.
4. UNIDO. Industrial Development Report 2020: Industrializing in the Digital Age. — Vienna: United Nations Industrial Development Organization, 2020. — 257 p.
5. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг БМТ Бош Ассамблеясининг 75-сессиясидаги нутқи // Ўзбекистон Республикаси Президенти Матбуот хизмати. — Тошкент, 2020. — 15 б.
6. Тожибоев Б. Илм-фан ва инновациялар трансфери: замонавий ёндашувлар. — Тошкент: Фан, 2021. — 210 б.
7. Носирова Д. Ўзбекистонда инновацион сиёсат ва халқаро ҳамкорлик масалалари // Иқтисодиёт ва инновация. — 2022. — №3. — Б. 45–56.
8. United Nations Economic Commission for Europe (UNECE). Innovation for Sustainable Development Review of Uzbekistan. — Geneva: United Nations, 2022. — 134 p.